

substàncies botàniques. Veig que Moll en la nova ed. d'*AlcM* ha admès aquesta etimologia del meu llibre com a «probable i ben raonada».

¹ En realitat l'accentuació *amágo* no es comprova enlloc a Portugal ni a Castella, car Percivale està ple d'accentuacions falses d'aquest tipus. Només se cita *amágo* «primera capa de maderia blanca en los árboles nuevos» en un racó de Galfícia (Moura, cap a Ourense, *Cuad. de Est. Gall.* III, 426) (no sé si recollida per una font fidedigna). Únicament la nostra variant *mac*, potser deguda a una confusió amb *mac* 'roc', o més aviat a una influència d'*amarg*, tan natural en el nom d'una substància tan coneguda per l'amargor: segurament a l'acció conjunta dels dos mots, en zones on l'apicultura és cosa més artificial o d'arrels poc populars i menys antigues. Passat que hi hagi influència d'apicultors aragonesos, que tenen aquesta tendència accentual molt forta, i amb extensió possible fins a terra bascongada (on es justificaria pel basc), cf. alabès *macón* «betún de color pardo oscuro con que las abejas untan las colmenas antes de empezar a trabajar» (Baráibar, 1902).

Amela, V. *ametilla* *Amelar*, V. *mel*

AMÈN, adv., 'així sigui', de l'hebreu *amen* 'certament'. □ 1.ª doc.: Ss. XIII-XIV, Cerverí, *Costums de Tortosa*, Muntaner.

En la primera edició de l'*AlcM* es feia l'estranya afirmació que aquest mot es pronuncia *amèn* amb *e* oberta a tot el territori de la llengua. És sabut que no hi ha cap parlar català on es pronuncii altrament que amb *é* tancada, llevat de Menorca i Mallorca. Potser molts van avisar els autors de la veritat (en tot cas degueren veure-ho en el meu exemplar, que vaig facilitar quan es preparava la 2.ª ed., a fi d'ajudar a l'eliminació d'errors, com n'hi ha a tots els diccionaris del món), i en la 2.ª ed. l'error s'ha rectificat a la llista de pronuncies. Però és estupend que hagin mantingut l'estrany *amèn* com a títol de l'article, i que en el cos de l'article continuïn accentuant així el mot en les frases que citen de l'Empordà, Montblanc, Tortosa i València. Unes ratlles abans (article *ambosta*) s'escandalitza En Moll perquè jo havia escrit que atribuïa una pronúncia insular a llocs continentals sense tenir-ne dades. M'inclino a creure que això no ho fa, o no ho fa sovint (i que possiblement en el cas d'aquest altre mot la pronúncia continental que poso en quarantena té més extensió que jo no creia: excusi'm doncs, si és servit), però no pot dir que faig «afirmacions gratuïtes» si en el cas flagrant d'*amèn* va procedir així. ¿Què havia d'imaginar jo si els dos casos es troben en el mateix full del diccionari? I retirin ja aquesta ortografia *amèn* (almenys com a capçalera d'article), que si és admissible entre els balears tothom troba xocant en l'ús literari general.

Amenaça, *amenaçador*, *amenàçar*, V. *menaça* *Amenament*, *amenar*, V. *menar* *Amència*, V. *ment* *Ame-*

nestrar, V. *ministre*, *menestral* *Amenitat*, *ameníssim*, *amenitzar*, V. *amè* (AMAR) *Amenorrea*, V. *menorrea*, *menopàusia* (MES)

AMENT, pres del ll. *ammentum* 'corretja', per la forma de l'espiga a què estan adherides les floretes d'aquesta inflorescència. □ 1.ª doc.: naturalistes del S. XX.

DERIV.: *Amentaci*.

Amentegar, V. *mentir* *Amera*, *amerador*, *amerar*, V. *amarar*

AMERICANA, 'espècie de gec', 'espècie de ball de societat', anomenats així perquè l'aparició o generalització d'aquestes coses es va anticipar poc o molt a les colònies espanyoles d'Amèrica, respecte de la nostra terra. □ 1.ª doc.: 1882.

La peça de vestir s'esmenta ja en diverses obres de N. Oller: «la manera graciosament descuydada de portar lo bolet y la americana li dava més aspecte de artista que d'estudiant de jurisprudència», *La Papallona*, 17. I el ball, en E. Vilanova, c. 1885-90.

²⁵ *Amerrar*, V. *amarrar* *Amerx*, *amerxar*, V. *marxar* *Amés*, V. *més* *Amesurar*, -rat, V. *mesura*

AMETISTA, pres del ll. *amethystus* i aquest del grec *ἀμέθυστος* id., pròpiament 'sobri, no borratxo' (derivat de *μέθω* 'estic borratxo') perquè es creia que aquesta pedra defensava de l'embriaguesa. □ 1.ª doc.: *amatís*, c. 1270-80, Cerverí de Girona; *amatistes* pl., 1398, Turmeda.

Cerverí ja posa *amatís* en rima apleiat amb *robís*, *lis*, *vis*, etc. (28/22.41). «Les donzeyles --- totes porten lurs testes garnides de saffirs, *amatistes* e rubís» en les *Cobles de la Divisió*, de Turmeda. OPou en la seva llista de pedres precioses, després de l'*esmeril* i els *granats*, i davant *perla*, posa «estanca-sanc, és vermell espès» traduït al llatí per *haematistes*, grafia que deu ser ben llegida, essent compost de *sang* el primer nom, i essent aquest altre un derivat del gr. *αἷμα* 'sang', amb el qual es veu que ell identificava, per la semblança dels noms, l'*ametista*; com que aquesta identitat no deu ser exacta, i en realitat té més de pseudo-etimologia cultista que d'identificació objectiva, se'n podria deduir que el coneixement de l'*ametista* i del seu nom no era encara corrent llavors. Altrament vegeu l'article *amatista* del DCEC (I, 186), on es pot trobar algun altre detall pertinent per al català. El mot grec i llatí era femení a desgrat de l'aspecte masculí de la term. D'ací la -a que va afegir-s'hi.

AMETLLA, del ll. AMYGDĀLA, pres del gr. *ἀμυγδάλη* id.; allò que van heretar, però, les llengües romàniques foren formes vulgars del mateix mot, AMĪGDŪLA (-IDDULA) i AMĪNDŪLA sobretot, amb descendents de totes dues des del català antic, i no és ben segur si la més general ve, com sembla, de la primera d'aquestes. □ 1.ª doc.: *amenla*, 1249 (b. ll. de Cat. *amin-*